

VOORKOM UITHUISPLAATSING VOORKOM TRAUMA'S

UITHUISPLAATSING(UHP): VOORKÓMEN IS BETER DAN NIET GENEZEN

In situaties van aantoonbare kindermishandeling of onveiligheid dient alles op alles gezet te worden om een UHP te voorkómen.

Inleiding

Uithuisplaatsing met onthechting en oudervervreemding/ouderverstoting-OVS is een vorm van institutionele kindermishandeling.

Het uithuisplaatsen van kinderen zonder integrale toepassing van de onderstaande principes is als kinderontvoering te beschouwen.

De huidige praktijk van uithuisplaatsing vindt plaats op basis van de afwezigheid van pedagogische en juridische legitimiteit.

(K. gewettigheid, rechtmatigheid, wettigheid, als wettig en juist aanvaard)

De factsheet Uithuisplaatsingen (2) van de beroepsorganisaties vormt de zoveelste onderbouwing van deze stelling. De redenen voor die afwezigheid zijn legio.

Zonder compleetheit te suggereren zijn de onderstaande oorzaken duidelijk aantoonbaar:

- ⌚ spoedprocedures zonder wederhoor;
(wederhoor van wie? ouders?, kind zelf?, niet-hulpverleners?, familie w.o. opa's en oma's?)
- ⌚ strijdigheid van beslissingen (voorlopige machtiging) uithuisplaatsing met de artikelen 5 en 8 van het ERVM;
- ⌚ medewerkers van Veilig Thuis (VT), de gecertificeerde instellingen -G.I.'s, de Raad voor de Kinderbescherming(RvdK) zijn niet gekwalificeerd om methodologisch verantwoord onderzoek te doen waardoor hun rapportages, waarop beslissingen over uithuisplaatsing worden gebaseerd, niet voldoen aan de vereisten van betrouwbaarheid en validiteit;
- ⌚ gebrek aan rechtsbescherming;
- ⌚ inbreuk op mensenrechten;
- ⌚ kinderrechters die niet sturend optreden ten aanzien van de uitvoeringsorganisaties G.I's en RvdK ;
- ⌚ onwenselijke bias (vooroordeel, externe beïnvloeding van resultaten) zoals een subjectieve kijk op de ernst van de situatie, de politieke en maatschappelijke context en waarden en normen aangaande uithuisplaatsing, de subjectieve opvattingen van de medewerkers van de G.I.'s en RvdK over opvoeding en de rol van vaders en moeders en het gebrek aan empirisch verankerde pedagogische normatiek bij deze medewerkers;
- ⌚ overtreding van wet- en regelgeving door medewerkers, management, bestuurders van de uitvoeringsorganisaties als G.I's en Raad Kinderbescherming en door kinderrechters;
- ⌚ de misvatting dat medewerkers van de RvdK en de G.I's inzake feitenonderzoek,

inzake valide en betrouwbaar rapporteren en inzake uithuisplaatsingen, als professional kunnen worden aangemerkt.

Het is een bekend wetenschappelijk feit dat een UHP in de meeste gevallen op geen enkele wijze bijdraagt aan de gewenste verbetering van de ontwikkeling van het kind. Eerder is sprake van een verslechtering van de situatie voor het kind.

Meta-analyses van Goemans en anderen – zie bijvoorbeeld de literatuurlijst bij de factsheet – tonen aan dat

- 1 kinderen in pleegzorg lagere niveaus van functioneren laten zien dan kinderen in de algemene populatie.
- 2 er geen verschillen zijn tussen kinderen in de pleegzorg en kinderen in risicosituaties, die niet uit huis geplaatst zijn.(2)
- 3 het voor de ontwikkeling en het welzijn van kinderen van essentieel belang dat zij stabiele gehechtheidsrelaties kunnen opbouwen met vertrouwde opvoeders.

Wetenschappelijk inzicht vanuit de hechtingstheorie maakt duidelijk dat zelfs als een andere opvoed- of gezinssituatie op bepaalde vlakken beter zou zijn voor de ontwikkeling van het kind, de continuïteit van de verzorger (= de biologische ouder) zwaar moet wegen in de beslissing een kind al dan niet uit huis te plaatsen.

“Een plotselinge breuk in het contact met de hechtingsfiguur levert de jeugdige schade op.”(1)

Een uithuisplaatsing (UHP) is dus een uiterste redmiddel om een minderjarige te beschermen “als er geen andere oplossingen zijn”(1) en als er aantoonbaar sprake is van een structurele acute levensgevaarlijke situatie voor de jeugdige.

Gelet dit uitgangspunt is het in de factsheet genoemde aantal uithuisgeplaatste kinderen vorig jaar (20xx) van 37.515, buitenproportioneel. Het is fundamenteel mis bij de UHP's.

OPDRACHT

De opdracht aan de politiek, de uitvoeringsinstanties, de kinderrechtshouders, maar ook aan ouders en familie is:

“Zet vol in op het voorkómen van uithuisplaatsing. Dat betekent tijdig de juiste hulp inschakelen door specialistische professionals. Besteed daarbij aandacht aan tijdige inzet van wetenschappelijk bewezen effectieve interventies om uithuisplaatsing te voorkomen.”(2)

Dat vraagt het toepassen van de volgende 10 principes.

- 1 In situaties van aantoonbare kindermishandeling of onveiligheid dient alles op alles gezet te worden om een UHP te voorkómen.
- 2 Het voorkomen van een UHP is een belangrijke opdracht voor de politiek, Veilig Thuis, De GI's, Raad voor de Kinderbescherming en de kinderrechter.
- 3 De validiteit en betrouwbaarheid van een pedagogisch onderzoek en een veiligheidsonderzoek dienen onbetwist te zijn
- 4 Inzet van Intensieve Pedagogische Thuishulp- IPT
- 5 Projectmatig werken en ouder-en-kindparticipatie
- 6 Veranker de eerste vier principes in de wet.
- 7 Stel expliciet vast welk doel de UHP heeft. Er zijn geen andere middelen inzetbaar.
- 8 Bied ouders en kinderen adequate rechtsbescherming
- 9 Breng in kaart welke (kind) factoren een thuisplaatsing belemmeren
- 10 Voorkom vervreemding van de biologische ouder(s)

(Deze principes gelden zowel de spoed -uithuisplaatsingen met dwang als in het vrijwillige kader)
Er lopen in meerdere gemeenten proeven of experimenten om het aantal UHP's terug te dringen.
Voorbeelden:

- Gemeente Groningen: “Praten en breien”, doe meer met Gezinszorg. Ook andere documenten
- Gemeenten Maassluis, Vlaardingen en Schiedam: Nota Een betere basis
- Meerdere gemeenten: armoedebestrijding via de Sociale Teams
- Landelijk loopt het project STEUNOUDER (E) steunouder@kwadraad.nl M 0629223990

Principe 1:

Het voorkómen van een UHP is een belangrijke opdracht voor de politiek, Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming, de GI en de kinderrechter. Zij krijgen die opdracht vanuit Internationale Verdragen zoals het IVRK, de nationale wetgeving en richtlijnen en de Internationale Richtlijn voor Alternatieve Zorg van kinderen (VN 15 juni 2009).

Deze laatste geeft het volgende aan: “Aangezien het gezin de hoeksteen van de samenleving vormt en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing, het welzijn en de bescherming van jeugdigen is, moeten alle inspanningen er in de eerste plaats op gericht zijn dat het kind onder de zorg van zijn/haar ouders kan blijven.....”

Een beschermingsmaatregel zoals een ondertoezichtstelling en/of inzet op het voorkómen van uithuisplaatsing, komt in beeld indien er sprake is van een disbalans tussen de ontwikkelingsbehoeften van de jeugdige en de opvoedingscapaciteiten van de ouders. Die disbalans moet voor de volle 100% betrouwbaar en valide worden aangetoond. Elke twijfel in dezen dient onverkort te leiden tot de beslissing om geen dwangmaatregel in te zetten.

Principe 2:

Een grondige en wetenschappelijk verantwoorde pedagogische analyse van de leef- en opvoedingssituatie van het gezin en zijn omgeving, dient te allen tijde vooraf te gaan aan een beslissing betreffende dat gezin.

Het is cruciaal dat een oordeel over een disbalans wordt onderbouwd met verantwoord pedagogisch onderzoek en een wetenschappelijk verantwoord veiligheidsonderzoek.

Principe 3

De validiteit en betrouwbaarheid daarvan dienen onbetwist te zijn. Dit principe betreft ook de gehanteerde pedagogische normatief. Gissingen, aannames, hypothesen, vermoedens en eigen interpretaties zijn in dezen onaanvaardbaar .

Het veel gebruikte uitgangspunt dat meningen en feiten in bijvoorbeeld raadsrapporten en rapporten van VT en de GI's duidelijk onderscheiden dienen te worden raakt kant noch wal: meningen horen niet thuis in een rapport dat beoogt een disbalans, die kan leiden tot een maatregel met dwang, aan te tonen.

Specifiek en meetbaar dient te worden aangetoond welk gedrag van de ouder(s) welke schade aan welk ontwikkelingsdomein van de jeugdige aanricht.

Eveneens specifiek en meetbaar dient aangegeven te worden, op basis van verantwoord pedagogisch feitenonderzoek, aan welke opvoedingscapaciteiten het bij de ouder(s) ontbreekt. Aangegeven dient te worden welke hulp, op basis van deze probleemanalyse is geboden.

Dit vereist feitenonderzoek door daarvoor gekwalificeerde gedragswetenschappers en inzet van valide en betrouwbare onderzoeksinstrumenten.

Dit principe geldt onverkort voor beslissingen inzake een ondertoezichtstelling.

Principe 4:

Inzet van Intensieve Pedagogische Thuishulp. (IPT)

Indien de disbalans verantwoord is vastgesteld dienen de inspanningen gericht te worden op het voorkómen van een UHP en is inzet van IPT een conditio sine qua non.

Snelle inzetbaarheid en een hoge contactfrequentie zijn factoren die de effectiviteit van het voorkómen van een UHP positief beïnvloeden.

In de Richtlijn Jeugdhulp en Jeugdbescherming wordt aangegeven dat het hierbij gaat om:

- hulp die binnen 48 uur na aanmelding start;
- hulp die 24/7 beschikbaar is;
- face to face contact tussen gezin en hulpverlener van minimaal 8 tot 10 uur per week
- hulpverlening in de thuissituatie.

Programma's die o.a. kunnen worden ingezet zijn:

- Multisysteem Therapie (MST)
- Deltamethode voor de Gezinsvoogdij;
- Crisisinterventies zoals Family First en Ambulante Spoedhulp
- (Video) Interactie Begeleiding (VIB).

In de factsheet wordt ook nog gewezen op de specifieke instrumenten "Voorzorg" en "Parent-Child Interaction Therapy."

De effectiviteit aangaande het voorkómen van een UHP van de diverse IPT programma's is nog onvoldoende onderzocht.(1) Tegelijkertijd zijn er aanwijzingen dat MST kan bijdragen aan het voorkómen van een UHP en aan het doen afnemen van ernstige gedragsproblemen.

Een vervelende en ernstige constatering is dat MST niet landelijk beschikbaar is. De

gemeente is echter verplicht om toereikende hulp te verlenen: Jeugdwet. Op grond daarvan dienen de gemeenten hun verantwoordelijkheid te nemen om MST beschikbaar te stellen.

Ook het gebruik van de Deltamethode leidt tot positieve effecten: een kortere duur van ondertoezichtstellingen en UHP's en minder UHP's.

Aandachtspunt blijft wel dat nauwelijks bekend is welke interventie bij welke doelgroep effectief werkt in het voorkómen van een UHP. Het gaat dan ook vooral om maatwerk per gezin.

De conclusie is duidelijk: er dient ALTIJD en ALLEREERST IPT te worden ingezet bij het constateren van de genoemde disbalans.

Principe 5

Projectmatig werken en ouder en kind participatie.

Het is cruciaal, met het oog op de acceptatie en de kwaliteit van de besluitvorming, ouders en jeugdigen bij het gehele besluitvormingsproces inzake de probleemanalyse en IPT te betrekken: shared decision making.

Dat alleen al verhoogt de kans op verbetering van de situatie.

Het is daarom zeer belangrijk dat ouders, jeugdigen en hulpverleners hetzelfde vertrekpunt hebben op basis van gemeenschappelijk gedragen probleembesef en een gemeenschappelijk gedragen oplossingsrichting.

Projectmatig werken is voor een gemeenschappelijk vertrekpunt een onmisbaar instrument. De kern daarvan is een hulpverleningsplan of Plan van Aanpak(PvA).

Dit plan bevat minimaal de volgende elementen:

01. de probleemanalyse zoals aangegeven onder principe 2;
02. de, specifiek en meetbaar geformuleerde, resultaten die bereikt dienen te worden om de problemen op te lossen en daarmee een UHP te voorkómen;
03. het moment waarop die resultaten bereikt dienen te zijn;
04. welke, specifiek en meetbaar geformuleerde, activiteiten (interventies) uitgevoerd dienen te worden om de resultaten te bereiken, inclusief de te bereiken subdoelen;
05. in welk tijdsbestek de activiteiten uitgevoerd dienen te worden;
06. de persoon/personen die de activiteiten uitvoeren, zoals hulpverleners en ouders;
07. de hulp die ingezet gaat worden;
08. de noodzakelijke hulpmiddelen;
09. de inrichting van de voortgangsbewaking i.c. tussentijdse evaluaties en de fasering daarvan;
10. afspraken over de samenwerking en over het omgaan met het geven en verkrijgen van informatie.

Het PvA weerspiegelt een dynamisch proces dat gefaseerd verloopt en met regelmaat, bijvoorbeeld maandelijks, geëvalueerd wordt. Het weerspiegelt ook een cyclisch proces: stappen kunnen herhaaldelijk opnieuw worden doorlopen en resultaten kunnen worden bijgesteld.

Uiteraard dient het PvA in goed overleg met de ouder(s) tot stand te komen en ook realistisch, d.w.z. binnen de controle van alle betrokkenen, ingevuld te worden. Daarmee is ook het SMART* beginsel voldoende gewaarborgd.

Het toepassen van de hiervoor beschreven principes biedt de garantie van, een effectieve participatie van jeugdigen en ouders;

een gedeeld probleembesef en een gezamenlijke verantwoordelijk voor de oplossingen;

- een voor ieder inzichtelijk proces;
- het begrijpen en mogelijk accepteren van een tijdelijke UHP als het project van voorkómen uiteindelijk toch niet of onvoldoende slaagt;
- het voorkómen van spoed uithuisplaatsingen.
Het is van belang om, indien de noodzaak daartoe aantoonbaar aanwezig is, na de uitvoering van het PvA het gezin nog, bijvoorbeeld een half jaar tot een jaar te monitoren. De wijze van monitoren wordt in goed overleg met betrokkenen vastgesteld.

Principe 6:

Veranker de eerste vier principes in de wet.

En als er dan in uitzonderingsgevallen en noodgedwongen toch een (tijdelijke) UHP aan de orde is dan gelden de volgende aanvullende principes.

Principe 7:

Stel expliciet vast welk doel wordt beoogd met de UHP en toon expliciet aan dat er geen andere middelen zijn om dat doel te bereiken.

Zie ook EVRM artikel 8: subsidiariteitsbeginsel.

Principe 8:

Bied ouders en jeugdigen adequate rechtsbescherming. Ik verwijs hierbij naar de betreffende notities van mr. H.F.M. Struycken, advocaat te Amsterdam.

Bied ouders en jeugdigen ook professionele hulp in het omgaan met de situatie van UHP. Geef ouders en jeugdigen de ruimte om hun emoties te uiten zodat zij leren omgaan met het (tijdelijke) verlies, hun verdriet, hun angst en boosheid daarover.

Principe 9:

Breng in kaart welke (kind)factoren een thuisplaatsing belemmeren, maak gebruik van de verzamelde gegevens onder principe 2. Stel op wetenschappelijke basis vast of deze factoren of een deel daarvan, in positieve zin en binnen welke tijdsperiode beïnvloedbaar zijn. Bepaal op basis daarvan het perspectief van de jeugdige. Bij het perspectief thuisplaatsing wordt een plan conform principe 4 opgesteld.

Indien de belemmerende factoren zodanig zijn weggenomen dat terugplaatsing verantwoord is doe dat dan met de hoogst mogelijke urgentie, bij voorkeur onmiddellijk. De jeugdige werd immers ook binnen een paar minuten uit huis geplaatst.

Een 'aanvaardbare termijn' is niet in z'n algemeenheid vast te stellen. Veel hangt af van de omstandigheden, de (sub)cultuur, de leeftijd en de conditie (lichamelijk/geestelijk) van de jeugdigen.

Het vaststellen van aanvaardbare termijn is situationeel bepaald en is dus maatwerk op gezinsniveau. Indien thuisplaatsing niet meer mogelijk blijkt, volg dan de in de Jeugdwet en de Richtlijn vastgelegde principes bij de keuze van de uit huis situatie, zoals de ontwikkeling van de jeugdige, netwerkplaatsing, pleeggezin, gezinshuis, religie, cultuur etc.

Principe 10:

Voorkom vervreemding van de biologische ouders (oudervereemding- ouderverstoting OVS) Of de UHP nu tijdelijk of permanent is, in beide gevallen geldt dat de situatie niet mag leiden tot het vervreemden of onthechten van de biologische ouders. Omgangen van een uurtje per week, veertien dagen, een maand etc. zijn absoluut onaanvaardbaar.

“Een plotselinge breuk in het contact met de voorheen belangrijke hechtingsfiguur levert de jeugdige schade op. Gebrek aan contact met de voorheen belangrijke hechtingsfiguur na een UHP kan bovendien bij de jeugdige sterke angst oproepen, voor een trauma zorgen en ook voor verdere vervreemding van de ouders.”(1)

“Met het oog op hechting adviseren Van den Bergh en Wetering (2007) dat alle ouders direct na uithuisplaatsing de mogelijkheid krijgen om contact met hun kind te onderhouden waarbij herstel van de (veiligheid in)de relatie door middel van intensief contact en begeleiding een belangrijk doel is.”(1)

Jeugdigen hebben volgens het IVRK recht op contact met hun ouders.

Het is, mede gelet op de bovenstaande citaten, cruciaal om bij een beslissing tot UHP direct een omgangsregeling vast te stellen: ouders en jeugdige(n) kunnen elkaar snel, intensief en regelmatig weer zien. Dit contact dient, voor zover de noodzaak daartoe is aangetoond, zorgvuldig begeleid te worden, bijvoorbeeld met behulp van Parent Child Interaction Therapy, zodat ouder – kind interactie in stand kunnen blijven c.q. verbeterd kan worden.

In de beschikking C/05/390497 / FZ RK 21/1919 neemt de GI de stelling in dat een band opbouwen (of in stand houden) het beste kan gebeuren in een fifty – fifty verdeling van de zorgtaken.

Overigens mag niet worden uitgesloten dat in structureel extreem gevaarlijke situaties het voor het kind beter is het contact met één of beide biologische ouders zeer te beperken of te verbreken.

CONCLUSIE

De genoemde principes komen niet uit de lucht vallen. Deze zijn niet nieuw. Ze liggen vast in de genoemde Richtlijn, Factsheet, nationale wetten en Internationale Verdragen. In de wetenschappelijke literatuur bestaat de zorg over de uitvoering van de UHP :of wordt ouders wel voldoende kans geboden op een thuisplaatsing van hun kinderen. Het Europese Mensenrechtenhof kijkt bij de beoordeling van uithuisplaatsingen streng naar de vraag of voldoende is gedaan om een thuisplaatsing mogelijk te maken. Vast staat dat het niet of gebrekkig toepassen van vorenstaande principes in strijd is met EVRM artikelen

CONSEQUENTIE

Het is voor onderzoekers en onderzoekscommissies, die de gang van zaken en de dossiers inzake UHP's onderzoeken, onontkoombaar om bij de beoordeling daarvan de voorgaande principes als referentiekader te hanteren.

* SMART staat voor (S)pecifiek, (M)eetbaar, (A)cceptatie, (R)ealistisch, (T)ijdgebonden.

(1) Richtlijn Uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming, 2017, NVO, BPSW ,NIP

(2) Parlement en wetenschap: Factsheet Uithuisplaatsingen, 9 februari 2022

Overige geraadpleegde bronnen: de Jeugdwet, BW1, EVRM en IVRK.

We attenderen nog op Informatieblad 15 Redenen uithuisplaatsen zie site DUTCH CHILD

Drs. Harry Berndsen, gedragswetenschappelijk en juridisch adviseur

Stichting Onafhankelijk Dossieronderzoek Jeugdzorgketen- SDOJ

juli 2022

Herschreven door B.J. van der Kooi, DUTCH CHILD, april 2023